

ΚΑΙ ΕΠΙ ΓΗΣ ΕΙΡΗΝΗ

ΠΑΝΤΟΤΕ τὸν πόλεμον κατηράσθη ἡ ἀνθρωπότης. Ἴσως τοῦτο, διότι κατὰ οὐδεμίαν περίοδον τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, ἀφ' ἧς σώζεται ἡ μνήμη τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων, ἠδυνήθη νὰ ἀποχωρισθῇ ἀπ' αὐτοῦ. Ὄντως ἡ ἱστορία δὲν ἔχει πολλὰς σελίδας ἐλευθέρως ἀπὸ τὰς ἀφηγήσεις τῶν φρικαλεοτήτων τῶν πολέμων, ἀφ' ἧς ἀνέλαβε τὸ ἔργον τῆς ἀπογραφῆς τῶν ἀνθρωπίνων μωριῶν, τῶν ἀνθρωπίνων ἐγκλημάτων καὶ ἀραιῶν τινων εὐγενῶν πράξεων.

Ἄδιάφορον, ἂν παντὸς πολέμου ἐπιζῆ ἐπὶ μακρὸν τὸ συναίσθημα τῆς φρίκης, ἀπὸ τὸ αἷμα, τὸ ὁποῖον σπατάλως ἀρδεύει τὴν γῆν, ἀπὸ τὰς μυριάδας τῶν ἀνθρωπίνων ὑπάρξεων, αἵτινες τὴν λιπαίνουν. Ὁ πόλεμος ἐπιζῆ πάντοτε τῆς φρίκης τὴν ὁποῖαν ἐμπνέει.

Ἄλλ' ὁ παγκόσμιος πόλεμος, τοῦ ὁποῖου αἱ καταστροφαὶ εἰς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ὑπερέβησαν εἰς φρίκην καὶ ἀγριότητα πᾶσαν προγενεστέραν ἀνατροπὴν τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς κοινωνικῆς τάξεως, καὶ ἐξήπλωσαν ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην ἐν τῷ κόσμῳ σύρραξιν πυκνότερον τὸ κελαινὸν πένθος ἐπὶ ὀλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος, ἰδὸν ὅτι μετέπλασεν εἰς πρωτεργάτας τῆς ἐπιγείου εἰρήνης τὰ κράτη, τὰ ὁποῖα ἀπὸ τοῦ 1914 περιεδινήθησαν εἰς τὸν κυκλῶνα τῆς παγκοσμίου λαίλαπος.

Τὴν 28 Ἰουνίου 1919 ὑπεγράφητο ἐν Βερσαλλίαις ἡ συνθήκη τῆς εἰρήνης, ἡ μακροτέρα καὶ ἀναλυτικωτέρα τῶν ἐν τῷ κόσμῳ συνθηκῶν, ἀφοῦ ἀποτελεῖται ἐξ ἀρθρῶν 440, τὰ ὁποῖα μάλιστα ἔχουν καὶ τὸ χάρισμα, ὅτι εἶναι διεξοδικώτατα.

Τὰ πρῶτα δ' αὐτῆς 26 ἀρθρα, ὡς τρόπον τινα εἰσηγι-

ΟΠΙΣΘΟ

τική τῶν Ἑθνῶν προσευχή πρὸς τὸν Θεὸν τῆς εἰρήνης, ἀφιερώνονται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν κατάργησιν τῶν ἐξοπλισμῶν, εἰς τὴν περικρούρησιν τῆς παγκοσμίου εἰρήνης καὶ εἰς τὴν τελείαν ἐξόντωσιν τοῦ Πολέμου ἐν τῷ μέλλοντι, διὰ τῆς ἐγκαθιδρύσεως καὶ τῆς ὀργανώσεως τῆς Κοινωνίας τῶν Ἑθνῶν.

Οὕτω διὰ τῆς Συνθήκης τῶν Βερσαλλιών ἡ κατάργησις τοῦ πολέμου ἔγινε νόμος τοῦ Κράτους τῆς ἀνθρωπότητος, ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῶν Μεγάλων Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων, τῆς Βορειοαμερικανικῆς Συμπολιτείας καὶ τῆς Ἰαπωνίας, αἵτινες ὑπέγραψαν τὴν συνθήκην, ὡς ἐπίσης καὶ τῶν μικρῶν, μικροτέρων καὶ μικροτάτων, αἵτινες τὴν συνυπέγραψαν καὶ αὐταὶ μὲ ἴσα δικαιώματα, λόγῳ τῆς ἰσότητος τῶν συμβαλλομένων, καὶ μεταξὺ τῶν ὁποίων περιλαμβάνονται ἡ Λιβερία, ἡ Αἰτή, τὸ Χετζάζ, ἡ Νικαράγουα καὶ ἡ Γουατεμάλα.

Καὶ δὲν εἶναι ἄσκοπος συντομωτάτη μνεῖα τῶν μέσων, διὰ τῶν ὁποίων κατορθώθη ἡ κατάργησις τῶν ἐξοπλισμῶν καὶ τοῦ Πολέμου, ἡ ἐξαφάνισις ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς, ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς Κοινωνίας τῶν Ἑθνῶν.

*
* *

Εἰς τὸ προοίμιον ἐν πρώτοις τοῦ συμφωνητικοῦ τῆς κοινωνίας (κυριολεκτικῶς ἑταιρείας) τῶν Ἑθνῶν (Pacte de la Société des Nations) διακηρύσσεται, ὅτι τὸ συνεταιρικὸν τοῦτο γίνεται πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἡσυχίας ἐν τῷ κόσμῳ.

Διὰ τοῦ ἄρθρου 3 τοῦ ἑταιρικοῦ καταστατικοῦ συμφωνεῖται ὅτι ἡ Γενικὴ Συνέλευσις τῶν μελῶν ἔχει ἀρμοδιότητα νὰ ἀποφασίσῃ ἐπὶ παντὸς ἀναγομένου εἰς τὴν σφαῖραν τῆς ἐνεργείας τῆς ἑταιρείας, ἡ τὸ ὁποῖον θέτει ἐν κινδύνῳ τὴν παγκόσμιον εἰρήνην (qui affecte la paix du Monde).

Διὰ τοῦ ἄρθρου 8 τοῦ συμφωνητικοῦ τῆς Κοινωνίας τῶν Ἑθνῶν οἱ συμβαλλόμενοι εἰσέρχονται πλέον εἰς τὸ στάδιον τῶν αὐστηρῶν θετικῶν ἀποφάσεων. Αἱ στρατιωτικαὶ δυνάμεις τῶν κρατῶν — καὶ τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης ἐννοεῖται οἴκοθεν — περιορίζονται εἰς τὸ ἐλάχιστον ὄριον.

ἀκριβῶς ὅσαι ἀπαιτοῦνται διὰ τὴν ἐπιβολὴν κατὰ παντὸς σκληροτραχίλου τῶν ἀποφάσεων τῆς Κοινωνίας τῶν Ἑθνῶν. Εἰς κανὲν δὲ ἀπὸ τὰ συνεταιῖρα ἔθνη δὲν ἐπιτρέπεται ὑπερβάσις τῆς ὀρισθησομένης ὑπὸ τῆς Κοινωνίας τῶν Ἑθνῶν δυνάμεως ἄνευ συναινέσεως τοῦ Διοικητικοῦ αὐτῆς Συμβουλίου. Ἀλλά, ἐπειδὴ τὰ ἰδιωτικὰ ἐργοστάσια πολεμικῶν εἰδῶν εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ δημιουργοῦν ὄργανα πολέμου ὑπὲρ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἐλαχίστου ὁρίου τῶν πολεμικῶν δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι ἐπιτρέπονται εἰς ἕκαστον τῶν συμβαλλομένων, πρὸς ἀποφυγὴν τῶν *δυσαρέστων τούτων* ἢ παραγωγὴ τῶν ὑπεβλήθη ὑπὸ τὸν αὐστηρότατον ἔλεγχον τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑταιρείας.

Ἀπέμενεν ὁμως εἰς τοὺς συμβαλλομένους ἢ ἐξῆς θυμολόγος ἀνησυχία: Μὴ τυχόν τινες ἐξ αὐτῶν ἀποκρύπτουν ἀπὸ τοὺς ἄλλους τὰς πραγματικὰς αὐτῶν δυνάμεις; Μήπως παρ' ὅλον αὐτὸ τὸ συγκινητικὸν εἰδύλλιον, ἐπιφυλάττουν κατ' ἄλλήλων, εἰς καθ' ἑνὸς ἢ κατὰ πάντων ἢ πάντες καθ' ἑνὸς ἢ κατὰ πάντων δυσαρέστους ἐκπλήξεις; Ἀλλὰ κατὰ τοῦ φόβου τοῦ ἐμπνεομένου ἐκ τοῦ ποιοῦ τούτου τῆς ἀμοιβαίας ἐμπιστοσύνης τῶν συμβαλλομένων ἔθνῶν ἐξευρέθη τὸ ἐλιξήριον τοῦ κινδύνου, τὸ νηπενθὲς φάρμακον. Κατὰ πόσον τοῦτο ἦτο ἀποτελεσματικὸν ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ἀνωτέρω. Τὸ φάρμακον ὑπῆρξε τὸ ἐξῆς: Ὅλα τὰ μέλη τῆς Κοινωνίας Ἑθνη ὑπεχρεώθησαν νὰ ὑποβάλλωσι πρὸς ἄλληλα, κατὰ τὸν ἀρτιώτερον ἀλλὰ καὶ *εἰλικρινέστερον* τρόπον, πᾶσαν πληροφορίαν ἀφορῶσαν εἰς τὰς πολεμικὰς αὐτῶν δυνάμεις καὶ εἰς τὰ προγράμματα αὐτῶν, τὸ στρατιωτικόν, τὸ ναυτικόν καὶ τὸ τῆς ἀεροπορίας, ὡς καὶ πᾶσαν πληροφορίαν περὶ τῶν βιομηχανικῶν αὐτῶν καταστημάτων, ἅτινα θὰ ἠδύναντο νὰ χρησιμεύσωσι πρὸς παραγωγὴν πολεμικῶν εἰδῶν. Ὅλα οὕτω φανερά, ὅλα διαυγῆ, ὅλα διαφανῆ ὡς ὁ κρύσταλλος.

Ἀλλὰ τὰ ἀπ' εὐθείας μέτρα πρὸς ἐξόντωσιν τοῦ Πολέμου ὑπῆρξαν ἀκόμη δραστικώτερα.

Κατὰ τὸ ἄρθρον Π1, πᾶσα ἀπειλή πολέμου ἐνδιαφέρει δλόκληρον τὴν Κοινωνίαν, ἢ ὁποῖα λαμβάνει πᾶν μέτρον

πρὸς ματαίωσιν, συγκαλουμένου ἐπειγόντως τοῦ Συμβουλίου. Εἶναι ἀληθὲς ὅμως, ὅτι τὸ ἄρθρον τοῦτο ἀποφεύγει ἐπιμελῶς τὸν καθορισμὸν τῶν μέτρων, ἀναθέτον τὴν εὐκολὴν ἐντολὴν τῆς ἐξευρέσεως αὐτῶν εἰς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον.

Διὰ τοῦ ἁρθρου 12, τὰ μέλη Ἑθνη ὑποχρεοῦνται νὰ ὑποβάλλωσι πᾶσαν διαφορὰν αὐτῶν εἰς διαιτησίαν. Ἄν δὲν τὸ πράξουν ἢ δὲν θελήσουν νὰ συμμορφωθοῦν πρὸς τὴν ἀπόφασιν τῶν διαιτητῶν, ὀφείλουν τοῦλάχιστον νὰ περιμείνουν τρεῖς μῆνας πρὶν προσφύγουν εἰς τὸν πόλεμον.

Ἄλλὰ δύνανται καὶ ἀπ' εὐθείας, κατὰ τὸ ἄρθρον 15, νὰ ὑποβληθοῦν εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, ὑποβάλλοντες τὰ πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἀξιώσεών των στοιχεῖα (pièces justificatives). Διὰ τῆς λέξεως pièces ἐννοοῦνται ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔγγραφα καὶ ὄχι πυροβόλα, ὀβίδες ὀρηκτικαὶ ἢ ὀβίδες σράπνελ καὶ τὰ παρόμοια. Προστίθεται δέ, ὅτι κατὰ τῶν ἀπειθούντων εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, **τοῦτο λαμβάνει τὰ κατάλληλα μέτρα** πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτῆς. Ἄλλὰ καὶ πάλιν ἀρτίζεται εἰς τὸ Συμβούλιον ἢ φροντὶς νὰ τὰ ἐξεύρη. Παρ' ὀλίγον νὰ παραλείψω ὅτι ἀπαγορεύονται αἱ ἰδιαιτέραι μεταξὺ Ἑθνῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν Ἐταιρείαν συνθήκαι. Αὗται ἐπιτρέπονται μόνον ἐφ' ὅσον ἐννοεῖται δὲν ἀντιβαίνουν εἰς τὰς ρήτρας τοῦ ἐταιρικοῦ καταστατικοῦ τῆς Κοινωνίας, ἀφοῦ καταχωρισθῶν ἐν εἰδικῷ βιβλίῳ ὑπὸ τῆς γραμματείας καὶ δημοσιευθῶν προσηκόντως, κατὰ σύστημα προσομοιάζον πρὸς τὴν ἐγγραφὴν εἰς τὰ βιβλία τῶν ὑποθηκῶν πάσης μεταβιβάσεως ἀκινήτου. Ἔμενε νὰ ῥυθμισθῇ ἐν δυσκολώτατον θέμα, τὸ ὁποῖον κατωρθώθη νὰ παρακαμφθῇ. Ὑπάρχουν χῶραι ὑπὸ ἐκκαθάρισιν· χῶραι ἀδέσποτοι ἢ οἰονεὶ ἀδέσποτοι. Ἐπὶ ἐκάστης ἐξ αὐτῶν ἰσχυραὶ δυνάμεις ἀπὸ μακροῦ συγκρατοῦν τὴν πεῖνάν των. Ἐπειδὴ ὅμως αἱ κατακτήσεις κατεδικάσθησαν ἀπὸ τὸ μεταπολεμικὸν πνεῦμα, ἐφευρέθη ἡ μέθοδος **τῶν ἐντολῶν** τῆς Κοινωνίας τῶν Ἑθνῶν, ὅρος διὰ τοῦ ὁποῖου ἀποφεύγεται ἡ λέξις **προτεκτοράτον**.

Μετὰ τὴν ἴδρυσιν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἑθνῶν ὑπὸ τοὺς ἀνωτέρω ὄρους καὶ τὰ ἀναγραφέντα ἐν τῷ συμφωνητικῷ τῆς Κοινωνίας μέτρα κατὰ παντὸς πολέμου ἐν τῷ μέλλοντι, ὁ Ἄρης ἀπηλπίσθη πλέον καὶ αὐτὸς περὶ τῆς ὑπάρξεώς του. Ὁ ὠραῖος νεανίας θεός, τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἥρας ὁ ἀδάμαστος υἱός, ὅστις ἐγέννησε τὸν Δεῖμον καὶ τὸν Φόβον, χωρὶς αὐτὸς νὰ γνωρίσῃ ποιᾶ τὰ αἰσθήματα, τὰ ὁποῖα ἐσκόρπιζε γύρω του καὶ τῶν ὁποίων ἀλλοιογορίαν ἀποτελοῦν τὰ ὀνόματα τῶν τέκνων του, κατελήφθη ὑπὸ νευρασθενικοῦ τρόμου. Ἐνόμισεν ὅτι διώκεται κατὰ πόδας ὑπὸ ὄλων τῶν λαῶν τῆς γῆς καὶ κατέφυγεν εἰς ἀπροσίτους δρυμούς, πίπτων καὶ ἐγειρόμενος μέχρις οὗ κατέπεσε λιπόθυμος, αἰμόφυρτος αὐτός, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τῆς κοσμογονίας τόσους ἔχυσε ποταμοὺς αἱμάτων, κατακείμενος ἐπὶ τῆς ἀσπίδος του, καὶ μὲ τὴν ῥομφαίαν εἰς συντρίμματα!

Καὶ ἡ ἀδελφή του ἡ Ἔρις, ἣτις ἐκυριάρχησε πάντοτε μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ὑπούλως κατ' ἀρχάς, διὰ νὰ φθιάσῃ ἔπειτα μέχρις οὐρανοῦ καὶ νὰ πατῇ ἐπὶ τῆς γῆς «ὀλίγη μὲν πρῶτα... αὐτὰρ ἔπειτα οὐρανῷ ἐστήριξε κάρη καὶ ἐπὶ χθονὶ βαίνει», τὴν ὁποίαν ὅσοι ἐγνώρισαν ὀνομάζουν τῆς Νυκτὸς θυγατέρα, ἡ ἀγρία θεότης, ἡ τόσον ἐπιχαίρουσα εἰς τῶν μαχῶν τὴν φρίκην, ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ ἀποσπασθῇ ἀπὸ τὴν μέθην τῆς ὁσμῆς τῶν αἱμάτων καὶ μετὰ τὴν ἀποχώρησιν ὄλων τῶν ἄλλων θεῶν ἀπὸ τὰ πεδία τοῦ ὀλέθρου, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀνθέξῃ ἀπέναντι τοῦ θεάματος τῆς ἀδελφώσεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἐσαλεύθη ὁ νοῦς της καὶ τρέχουσα λυσικόμος ἐξηφανίσθη εἰς χώρας ἀγνώστους, ἐρήμους, ἴσως αὐτοκτονήσασα ἀφοῦ οὐδένα εἶχε πλέον σκοπὸν ἢ ὑπαρξίς της!

Οὕτω ἐξεπληρώθη ἡ πρόρρησις τοῦ Αἰμιλίου Ζολᾶ, τοῦ ἡρωϊκοῦ προμάχου τῆς Δικαιοσύνης, ὅστις δραματιζόμενος τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ἀνέτειλεν ὁ αἰὼν τῆς φρίκης διεκήρυξεν ὅτι «ὁ εἰκοστὸς αἰὼν θὰ στήσῃ τὸ Κράτος τῆς Ἀληθείας, τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῆς αἰωνίου εἰρήνης». Καὶ ὄντως: Μόλις τὸ πέμπτον τοῦ αἰῶνος διέρρευσε καὶ ἡ πρόρρησις τοῦ ἐμπνευσμένου Γαλάτου ἐπηλήθευσε μέχρι κεραίας

διὰ τῆς καταργήσεως τοῦ Πολέμου! Καὶ τὸ μεγαλύτερον θεϊκὸν πνεῦμα τοῦ λήξαντος αἰῶνος, ὁ Παστέρ, ἠττήθη ἀπὸ τὴν προφητικὴν δύναμιν ἑνὸς ἐμπνευσμένου, καθόσον ὁ Παστέρ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐρωτώμενος περὶ τοῦ τί ὑπόκειται διὰ τὴν ἀνθρωπότητα ὁ εἰσερχόμενος εἰκοστὸς αἰὼν, ὅπως ἀντιθέτως εἶχεν ἀποκριθῆ: « Διὰ τί νὰ ἐλπίσωμεν ὅτι ἡ ἐσοδεία τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος θὰ εἶναι διάφορος, ἀφοῦ ἔξακολουθοῦμεν νὰ σπείρωμεν μὲ τὰς αὐτὰς μεθόδους; Μήπως καὶ ὁ δέκατος ἔνατος αἰὼν μὲ τὸν πόλεμον δὲν εἰσῆλθε καὶ μὲ τὸν πόλεμον δὲν φεύγει; »

Εἰσηκούσθη ἡ Γῆ ἢ ὁποία κορεσμένη πλέον ἀπὸ τὴν δαψιλῆ, τὴν σπάταλον ἄρδουσιν τοῦ αἵματος ἰκέτευε, κατὰ τὴν ὠραίαν εἰκόνα τοῦ Ἄλφρέδου δε-Βινύ, τοὺς ποταμοὺς νὰ τὴν ἀπολιμάνουν μὲ τὰ δροσερά των νάματα, καὶ τὴν ἄγνην δρόσον τῶν νεφῶν νὰ τὴν ἀποκαθαίρη.

Καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη....

Καὶ ἰδοὺ τὸ Συμβούλιον τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν ἐργάζεται καὶ συνεδριάζει συνεδριάζει δὲ καὶ ἡ ὀλομέλεια. Καί, ἀφοῦ πλέον ἐξησφαλίσθη ἡ παγκόσμιος εἰρήνη, ἀσχολεῖται εἰς ἀντικείμενα τρεχούσης ὑπηρεσίας, τῶν ὁποίων τὴν εἰκόνα παρέχει πιστὴν ἡ « Ἐφημερὶς τῶν Πρακτικῶν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν ».

Εἰς τὸ ἐν Γενεύῃ μέγαρον — ὅπου συνέρχονται αἱ κορυφαί, αἱ ὁποῖαι ἀντιπροσωπεύουν τὰ Ἐθνη τῆς γῆς, ὅσα μετέχουν τῆς Κοινωνίας, κορυφαὶ εἰς τὴν πολιτικὴν, εἰς τὴν διπλωματίαν, εἰς τὰς πολιτικὰς ἐπιστήμας, ἰδίᾳ κορυφαὶ ἐν τῇ ἐπιστῆμῃ τοῦ Διεθνoῦς Δικαίου, ἀλλὰ τοῦ Διεθνoῦς Δικαίου τῆς Εἰρήνης, ἐννοεῖται, διότι τὸ Διεθνὲς Δίκαιον τοῦ πολέμου, ἐνεκρώθη καὶ αὐτὸ μαζὶ του, καὶ οὐδὲ τὰ μνημόσυνά του ἔχουν θέσιν εἰς τὴν εἰρηρικὴν λειτουργικὴν τῶν ὑψηλῶν αὐτῶν συνεδριῶν — ἐκφωνοῦνται λόγοι θαυμάσιοι. Ὅλα τὰ ὑψηλὰ ἰδεώδη ἀναπτύσσονται ἐκεῖ μὲ τὴν ἀπρόσιτον εὐγλωττίαν, τὴν ὑπέροχον ἀρμοδιότητα τῶν ἀνδρῶν τοὺς ὁποίους στεγάζει ἡ αἵθουσα αὕτη τῆς διεθνoῦς ἀντιπροσωπείας. Ἡ ἰσότης ὅλων τῶν ἀνεξαρτήτων

Κρατῶν, ἡ ἱερότης τοῦ δικαιώματος τῶν λαῶν, ὅπως διαθέτουν ἑαυτοὺς ἀποτελοῦν τὰ συνήθη θέματα τῶν συνεδριῶν. Καὶ ἐπευφημοῦν καὶ χειροκροτοῦν ἀλλήλους οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Ἑθνῶν καὶ μόνον ἀποδοκιμασίαι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀκουσθῶν ἐκεῖ ποτέ, διότι αὐταὶ ἤθελον ἀνανακλᾶ εἰς τὰ ἀντιπροσωπευόμενα ὑπὸ τῶν ῥητόρων Ἑθνη. Φαίνεται δὲ ὅτι κατὰ κόρον ἀναπτύσσονται ἐκεῖ αὐτὰ τὰ θέματα, διότι ἄλλως δὲν ἐξηγεῖται ἡ ἀναγραφομένη εἰς τὰ πρακτικὰ μιᾶς ἐκ τῶν συνεδριάσεων παρατήρησις τοῦ λόγδου Ροβέρτου Σέσιλ «ὅτι παρὰ πολὺ ἐπὶ τέλους ὁμιλοῦν περὶ αὐτῶν τῶν ὠραίων ἰδεωδῶν».

*
* *

Ἄλλ' ὁ Ἄρης καὶ ἡ ἐπέραστος ἀδελφή του ἡ Ἐρις εἶχον σπεύσει πολὺ νὰ ἀπελπισθοῦν χωρὶς κανεὶς νὰ ὑπάρχη πρὸς τοῦτο λόγος. Ἄν ὁ Ἄρης μαζὶ μὲ τὸ πολεμικόν του μένος εἶχε καὶ ὀλίγην δόσιν διορατικότητος θὰ ἐπέμενεν εἰς τὴν πεποίτησίν του, ὅτι αὐτὸς καὶ ἡ φίλη του ἡ Ἀφροδίτη, εἶναι οἱ μόνοι θεοὶ τοῦ Ὀλυμπιακοῦ Δωδεκαθέου, τῶν ὁποίων τὴν δύναμιν οὔτε νέαι θρησκεῖαι, οὔτε συμφωνίαι μεγάλων καὶ μικρῶν Κρατῶν, οὔτε οἱοὶ δήποτε συνεταιρισμοὶ καὶ κοινωνίαι Ἑθνῶν δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ διασεύσων ποτέ.

Τῷ ὄντι, ὡς ἐκ συνθήματος, πολλὰ Κράτη ἀπὸ τὰ προὔπαρχοντα καὶ περισσότερα ἀπὸ τὰ νεοδημιουργηθέντα, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς, πρὸς μεγίστην ἀγαλλίασιν τῶν γραμματοσημοσυλλεκτῶν, χωρὶς κἂν νὰ περιμείνουν νὰ καταποθοῦν ὑπὸ τῆς γῆς τὰ ρεῖθρα τῶν αἱμάτων τοῦ παγκοσμίου πολέμου ἐρρίφθησαν εἰς διασταυρουμένους πολεμικοὺς ἀγῶνας ἐξοντώσεως, μετὰ ἡδονικῆς μέθης, τῆς ὁποίας ὡς μόνη ἐξήγησις δύναται νὰ προβληθῇ ἡ γλυκύτης τοῦ ἀπηγορευμένου καρποῦ τοῦ πολέμου. Καθ' ἑκάστην ἀνοίγονται καὶ κλείονται πολεμικὰ μέτωπα ἢ διαφόρων ἐθνῶν κατ' ἀλλήλων, ἢ ἐθνῶν αὐτοκρεουργουμένων, αὐτοτρωγομένων, αὐτορροκανιζομένων, ὡς ἡ Ρωσία καὶ τὰ ἀπ' αὐτῆς ἀποσπασθέντα κράτη καὶ κρατίδια. Καὶ δὲν εἶναι τοῦτο μόνον.

Τὸ συμφωνητικὸν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, τοῦ ὁποίου τὰ ἄρθρα, τὸ εἶπομεν ἤδη, εἶναι τὰ πρῶτα τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλίων, ἀπαγορεύει τὰς ἰδιαιτέρας συνθήκας. Καὶ ὅμως καθ' ἑκάστην ἀναγγέλλονται, διαφρεύδονται, ἐπιβεβαιοῦνται ἰδιαιτέραι μυστικαὶ συνθήκαι. Οὕτω συνθήκη συμμαχίας συνωμολογήθη μεταξὺ τῶν Ἀγγλίας καὶ Ἰαπωνίας· ἕτερα περὶ συγκροτήσεως μικρᾶς Ἀντιάντ, χωρὶς οὔτε νὰ ἀπασχοληθῇ ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν δι' αὐτῆς, οὔτε νὰ ὑποβληθῇ ὁ γραμματεὺς τοῦ Συμβουλίου εἰς τὸν κόπον νὰ τὰς καταχωρίσῃ. Καὶ κράτη, ὡν συμφωνήθη διὰ τῶν συνθηκῶν ὁ ἀφοπλισμὸς, ἐργάζονται κρύφα, ὑπούλως, ἀλλ' ἀνευδότως, εἰς τὴν προκατεργασίαν τῆς ἐκδικήσεως διὰ τὸ προσεχὲς ἢ τὸ ἀπώτερον μέλλον.

Ἄλλ' ἢ τραγικωτέρα εἰρωνία τῶν ἐγγυήσεων τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν εἶναι ἡ ἐπὶ τῆς καταργήσεως τῶν ἐξοπλισμῶν. Πρὸ τοῦ Παγκοσμίου Πολέμου ἡ πλειοδοσία εἰς ὑπερπαραγωγὴν ντρέτνοτ καὶ ὑπερντρέτνοτ ἐγένετο μεταξὺ τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γερμανίας. Σήμερον ἀπλῶς μετετέθη, ἠὲξήθη μάλιστα. Λιότι τῆς πλειοδοσίας μετέχουν τρεῖς πλειοδόται, ἀντὶ δύο: ἡ Ἀγγλία, αἱ Ἰνωμένα Πολιτεῖαι, ἡ Ἰαπωνία.

Τὰ ὑποπτα βλέμματα διασταυρῶνονται τώρα κατὰ τρεῖς διαφόρους διευθύνσεις. Τὰ ναυτικά προγράμματα μεγεθύνονται· τὰ ναυπηγεῖα ἐργάζονται πυρετωδῶς.

Καὶ εἰς ἐπίμετρον ἡ Βορρειαμερικανικὴ Συμπολιτεία, ἡ μήτηρ τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, δὲν θέλει οὔτε νὰ τὸ ἀκούσῃ, οὔτε νὰ τὸ ἰδῇ τὸ παιδί της.

* * *

Ἄλλ' εἶναι πράγματι τόσον ἄσχημος ὁ πόλεμος; Καὶ εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκλείψῃ; Ἴδου δύο ἐρωτήματα ἐπὶ τῶν ὁποίων ἡ ἀπάντησις πρέπει νὰ ἀποτελέσῃ τὴν κατακλειδα τοῦ ἄρθρου τούτου.

Οἱ πρόγονοι ἡμῶν δὲν εἶχον λάβει ποτὲ ἀφορμὴν νὰ ὑπεραπολογηθῶσι τοῦ πολέμου, ἀφοῦ οὐδεὶς μεταξὺ αὐτῶν εὐρέθη νὰ τὸν κατηγορήσῃ. Καὶ θὰ ἦτο πολὺ παράδοξον

τοῦτο, ἀφοῦ αὐτὴ ἡ θεογονία των ὑπῆρξε τὸ δημιουργημα ὑπερφυσικῶν πολέμων, ἀκόμη δὲ καὶ ἡ συντήρησις τῶν θεῶν ἐπὶ τῶν ὀλυμπιακῶν αὐτῶν θώκων, ἀφοῦ καὶ ἔξ αὐτοῦ τοῦ Ταρτάρου εὐρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην ὁ Ζεὺς νὰ μετακαλέσῃ καὶ ἐπιστρατεύσῃ τοὺς Κύκλωπας καὶ τοὺς Ἑκατόγχειρας ἐναντίον τῶν Τιτάνων.

Καὶ ὅμως τότε ὁ μέγας Σταγειρίτης, ὁ ὁποῖος εἰς πολλὰ ἔθεσεν ἀνυπέρβλητα τὰ ὄρια τοῦ ἀνθρωπίνου ἐπιστητοῦ, εἶπεν ἐπιγραμματικώτατα εἰς τέσσαρας λέξεις: «*Εἰρήνης ὁ πόλεμος πρῦτανις*». Ἄλλ' αἱ τέσσαρες αὐταὶ λέξεις περιλαμβάνουν πᾶν ὅ,τι ἐρρήθη, ἢ πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ ρηθῆ πρὸς ἀπολογία τοῦ πολέμου. Ἄτεχνος δὲ τοῦ ἀξιώματος τούτου καὶ ἀκαλαίσθητος διατύπωσις ἐπηκολούθησε τὸ γνωστότερον ἐν τῷ κόσμῳ ἀπὸ τὸν ἀφορισμὸν τοῦ Ἀριστοτέλους ῥωμαϊκὸν γνωμικόν: «*ἂν θέλῃς τὴν εἰρήνην παρασκευάζου πρὸς πόλεμον*».

Ὁ πόλεμος ἦτο δυστυχῶς μέχρις ἀγρίας ὑπερβολῆς ἡ διαρκὴς ἀπασχόλησις τῶν Ἑλλήνων καθ' ὅλους τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους. Διότι ἦσαν πόλεμοι ἐμφύλιοι οἱ μεταξὺ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων, τοὺς ὁποίους τίποτε δυστυχῶς μέχρι τῆς ὑποδουλώσεως τῆς Ἑλλάδος δὲν ἠδυνήθη νὰ καταργήσῃ. Καὶ ὅμως εἶχον καὶ ἐκεῖνοι τὰς Ἀμφικτυονίας των καὶ τὰ Ἀμφικτυονικά των Συνέδρια, καὶ θὰ ἠδύνατο νὰ ἀντιγραφῆ χωρὶς μεγάλας παραλλαγὰς εἰς τὸ καταστατικὸν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἑθνῶν ἡ ἠγγυημένη μάλιστα καὶ δι' ὄρκου δῆτρα τῆς τότε Κοινωνίας τῶν Ἑθνῶν: «*Μηδεμίαν πόλιν τῶν Ἀμφικτυονίδων ἀνάστατον ποιήσῃν, μηθ' ὕδατων νοματιῶν εἴρξῃν μῆτ' ἐν πολέμῳ, μῆτ' ἐν εἰρήνῃ. Καὶ ἐὰν τις σὺλῃ τὰ τοῦ θεοῦ κλπ. τιμωρήσῃν πάση δυνάμει*».

Τίποτε ἐκ τοῦ παρελθόντος τῆς ἀνθρωπότητος οὔτε δὲ καὶ αἱ τελευταῖαι διαρρηθμίσεις—πολὺ ὀλιγώτερον αὐταί—, δὲν παρέχει τὴν πιθανότητα τῆς καταργήσεως τοῦ πολέμου. Ἡ ἀνθρωπότης θὰ ἀλληλοσπαράσσεται καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ὅπως καὶ κατὰ τὸ παρελθόν.

Τὸ πανεθνὲς διαιτητικὸν δικαστήριον τὸ ἐκδίδον τὰς ἀμετακλήτους ἀποφάσεις ἐπὶ τῶν ἀναριθμῶν ἀφορμῶν πολέ-

μου δὲν φαίνεται δυνατόν, ὅτι θὰ ὀργανωθῆ ποτε, διότι ποτὲ δὲν θὰ δυνηθῆ νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν πρὸς τὸ ἀπροσωπώληπτον αὐτοῦ πεποιθήσιν. Πᾶν δὲ ἀνεξάρτητον ἔθνος θὰ θέλῃ πάντοτε αὐτὸ νὰ εἶναι ὁ κριτὴς περὶ τοῦ δικαίου του καὶ μάλιστα, ὅταν αἰσθάνεται τὴν δύναμιν νὰ ἐπιβάλλῃ τὰς περὶ τοῦ δικαίου του ἀντιλήψεις. Ἐπειτα μήπως πάντοτε οἱ πόλεμοι εἶναι ἄδικοι κατ' ἀνάγκην ἐκ τοῦ ἑνὸς μέρους; Πῶς αὐτὸ τὸ διαιτητικὸν δικαστήριον τῆς Εἰρήνης θὰ συμβιβάσῃ τὸ δίκαιον ἑνὸς πολέμου πρὸς ἀπελευθέρωσιν ὁμοφύλων μὲ τὸ δίκαιον τῆς συντηρήσεως τοῦ ἄλλου, ὁ ὁποῖος θὰ ἀπαντᾷ: Ὑπάρχω καὶ θέλω νὰ ὑπάρχω· ἢ ἀπελευθέρωσις τῶν ὁμοφύλων σου εἶναι ὑποδούλωσις τῶν ἰδικῶν μου; Αὐτὰς τὰς ἀντιθέτους ἀντιλήψεις μόνον τὸ πυροβόλον θὰ δύναται πάντοτε νὰ τὰς συμβιβάζῃ. Διότι καὶ ἂν κατωρθοῦτο ἡ σύστασις αὐτοῦ τοῦ πανειθνοῦς δικαστηρίου, πάλιν θὰ ἔμενε μία ἀνυπέρβλητος δυσχέρεια: Θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ εὔρεθῆ ὁ δικαστικὸς κλητὴρ, ὁ ὁποῖος θὰ ἀνελάμβανε, *ζητῶν χεῖρα βοήθειας ἀπὸ τὴν ἐνοπλον δύναμιν*, τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀποφάσεων.

Ὡς λέγει ὁ Οὐίτων: «τὰ ἔθνη δὲν θὰ ἀνεχθῶσι ποτὲ δικαστὰς τῶν δικαιωμάτων αὐτῶν. Πάντοτε θὰ ἀποφασίζουσι μόνον τῶν, ἂν ἢ κατ' αὐτῶν ὕβρις ἢ ἀδικία εἶναι τοιαύτη, ὥστε νὰ προσφεύγουν εἰς τὸν πόλεμον, ἐφ' ὅσον ἔχουν τὴν πρὸς τοῦτο δύναμιν». — «Ἐξυφαίνονται πολλάκις περιστάσεις, λέγει ὁ Ὁρτολάν, αἱ ὁποῖαι ὠθοῦσιν ἀναποτρέπτως πρὸς τὴν ὁδὸν τῶν ὅπλων. Τότε ἐπιβάλλεται ὁ πόλεμος, ἐπὶ ποινῇ παρακμῆς καὶ ἠθικοῦ θανάτου, καὶ ὅταν ἔτι προαγγέλλεται ἀτυχῆς. Καὶ κατὰ τοὺς τοιούτους ἀγῶνας, ἡ φιλοπατρία καὶ ἡ αὐτοθυσία μέχρι τοῦ μαρτυρίου πηγνύουν τὰ θεμέλια τοῦ εὐτυχοῦς μέλλοντος».

Ὁ πόλεμος θὰ παραμείνῃ πάντοτε ὡς ἀνάγκη ἐπιβληθεῖσα ὑπὸ τῆς φύσεως διὰ τὴν ἄμυναν τῆς αὐτοσυντηρησίας. Ὁ Μοντεσκιέ «ἐν τῷ Πνεύματι τῶν Νόμων» λέγει: «Ἄτομα καὶ ἔθνη προσομοιάζουσι. Φονεύει τὸ ἄτομον ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἀμύνης· φονεύουν ὡς ὁμάδες καὶ τὰ ἔθνη διὰ τὸν αὐτὸν λόγον. Τὸ δίκαιον τῆς αὐτοσυντηρησίας τῶν ἔθνων εἶναι ἐξ

Ἰσου ἐπιβλητικὸν ὅσον καὶ τὸ δίκαιον τῆς αὐτοσυντηρησίας τῶν ἀτόμων». Ὁ Λίμπερ ὡς πόρισμα τῆς φιλοσοφίας τῆς ἱστορίας ἀναγράφει, ὅτι ἀφ' ἧς ὑπάρχει ἱστορία, ὀλίγοιτο εἶναι οἱ πόλεμοι ὅσοι δὲν συνετέλεσαν ἀμέσως ἢ ἐμμέσως εἰς τὴν πρόοδον τοῦ πολιτισμοῦ καὶ εἰς τὴν εὐημερίαν τῆς ἀνθρωπότητος. Εἰς τὰς συρράξεις αὐτὰς προάγεται τὸ φῶς, ὁ πολιτισμὸς, ἡ ἐλευθερία. Ἀπόδειξις οἱ πόλεμοι τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Ὁ πόλεμος εἶναι ἄλλος ὀδυνηρόν, λέγει, ἀλλ' ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἐνισχύουν τὴν ὑγείαν τῆς ἀνθρωπότητος. Εἰς τὸν Μπλούντσλη, ὁ ὁποῖος εἶχε στείλῃ εἰς τὸν Μόλτκε, τὸ «Ἐγχειρίδιον τῶν νόμων τοῦ πολέμου» ἀπήντησε τὰ ἐξῆς μεταξὺ πολλῶν ἄλλων τὴν 11 Δεκεμβρίου 1880 ὁ Πρῶσος στρατάρχης: «Ἡ διηνεκῆς εἰρήνη εἶναι κατ' ἐμὲ ὄνειρον τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει οὔτε κἂν τὸ χάρισμα τῶν ὠραίων ὄνειρων, διότι εἶναι καθ' ὑπερβολὴν ἄσχημον. Αἱ εὐγενέστεραι τοῦ ἀνθρώπου ἀρεταὶ ἀναπτύσσονται κατὰ τὸν πόλεμον· τὸ θάρρος, ἡ αὐταπάρνησις, ἡ ἀφοσίωσις εἰς τὰ ἰδεώδη· τὸ πνεῦμα τῆς αὐτοθυσίας μέχρι τοιοῦτου βαθμοῦ, ὥστε νὰ κατανικᾷ τὸν πόθον τῆς ζωῆς, τὴν ὁποῖαν ἀπορρίπτει μετ' ἐνθουσιασμοῦ ὁ στρατιώτης. Ἄνευ τοῦ πολέμου ὁ κόσμος ἦθελε σαπῆ καὶ ἀποσυντεθῆ ἐν τῷ ὕλισμῳ».

Καὶ ὁ ἱερός Αὐγουστίνος, ὅταν οἱ νέοι χριστιανοὶ ἐλιποτάκτουν ἀπὸ τὰς στρατιωτικὰς τάξεις, θεωροῦντες τὸν πόλεμον ὡς κατηραμένον ὑπὸ τῆς θρησκείας τοῦ Χριστοῦ, ὑπέμνησε καὶ ἠρμήνευσε τὸ τοῦ θεανθρώπου «Οὐκ ἤλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν».

*
**

Ἡ δημιουργία εἰς ὅλον τὸν ζωϊκὸν κόσμον ἔχει ἐπιβίβη τὸν πόλεμον, ὡς νόμον ἀνάγκης. Πᾶν δεῖγμα τοῦ ζωϊκοῦ βασιλείου καὶ ἐπὶ γῆς καὶ ἐν τῇ θαλάσῃ ὥπλισεν ἡ φύσις μὲ τὰ ὄπλα τῆς ἐπιθέσεως καὶ τῆς ἀμύνης. Εἰς τὰ προωρισμένα νὰ τρέφονται διὰ τῆς καταστροφῆς ὠρισμένων εἰδῶν ἔδωκε πᾶν πρόσφορον ὄπλον πρὸς τοῦτο. Ἀλλὰ καὶ εἰς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα προώρισεν ὡς βορὰν τῶν πρώτων ἔδωκεν ὅλα τὰ μέσα τῆς ἀμύνης. Ἐν τῇ αἰωνίᾳ πάλλῃ τηρεῖται

ἡ ἰσορροπία, ἢ μὴ ἐπιτρέπουσα τὴν ἑξαφάνισιν τῶν εἰδῶν. Μέχρις αὐτῶν τῶν βαθυτάτων βυθῶν τῶν ὠκεανῶν, ὅπου μέχρι πρὸ ὀλίγου ἐπιστεύετο, ὅτι οὐδεμία ζωϊκὴ ὑπαρξίς εἶναι δυνατὴ, ζῶσι μυριάδων εἰδῶν ὄργανισμοί, ἰχθύες, ὄστρακα, μαλάκια καὶ ἄλλαι ζωϊκαὶ ἐκδηλώσεις, προωρισμένοι εἰς ἀλληλοφάγωμα καὶ ὤπλισμένοι κατ' ἀλλήλων διὰ τῶν ὄπλων τῆς ἐπιβίσεως, τῶν ὄπλων τῆς ἀμύνης, ἐκεῖ κάτω εἰς τὰ ἐρέβη τῶν ὠκεανείων βυθῶν. Μήπως ἐν αὐτῷ τῷ ἀνθρωπίνῳ ὄργανισμῷ δὲν διεξάγουν ὁμηρικὸς ἀγῶνας μικρόβια καὶ φαγοκύτταρα!

*
* *

Ὁ πόλεμος θὰ ἐπιζήσῃ.

Καὶ τὸ δυστύχημα εἶναι, ὅτι πλὴν τῶν ἱερῶν πολέμων τῶν ἐχόντων ὡς σκοπὸν τὴν ἐλευθερίαν τῶν λαῶν, οἱ περισσότεροι πόλεμοι τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος θὰ εἶναι ἀπόρροια τῶν χυδαίων ἀφορμῶν ὑψηλῶν συμφερόντων. Τοὺς θρησκευτικὸς πολέμους, τοὺς ἱπποτικὸς πολέμους ἄλλων αἰῶνων ἐξ ἀφορμῆς ὑβρεῶν φανταστικῶν ἢ πραγματικῶν — ἐκλιπόντας εὐτυχῶς — διεδέχθησαν οἱ πόλεμοι τῆς οἰκονομικῆς ἐπικρατίσεως, βιομηχανικῆς, ἐμπορικῆς, ναυτικῆς. Οὕτω ἐπανερχόμεθα εἰς τὰς ἀφορμὰς τῶν πολέμων τῶν πρωτογενῶν ἀνθρώπων, δηλαδὴ εἰς τὸ ἀλληλοφάγωμα.

Θὰ εἶναι πόλεμοι παντοπωλικῆς ἐπικρατίσεως τῶν ἀντιμαχομένων Κρατῶν, οἱ πόλεμοι τοῦ μέλλοντος.

Δηλαδὴ οἱ χειρότεροι, οἱ χυδαιότεροι πόλεμοι.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Σ. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

